

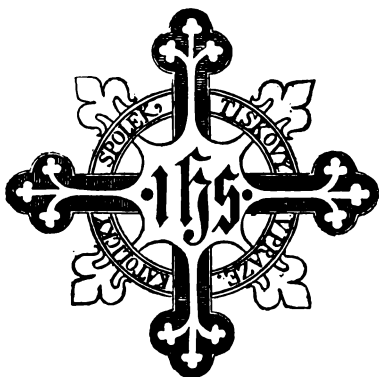
Katolíci! nedejme se!

aneb

Víra katolická světlo, nevěra tma.

Obrázek z nynějšího venkovského náboženského života.

Nakreslil
Eduard Brynych.

Spisův spolkových číslo 9.

V Praze.
Nákladem katolického spolku tiskového.
1870.

Novákův študent je již doma. Tak aspoň povídala stará Navrátilka, když včera za soumraku svou straku u cesty za Novákovou sušárnou pásla; viděla ho, jak s uzlíčkem v ruce zadem ke vsi přišel a jaksi stydlivě zahradou do statku vklouznul. Pán Bůh chraň, aby koho pomlouvati chtěla, ale pravda to je, že za chvíli na to Novák ve statku zle řádil, i Nováková hubovala, a netrvalo dlouho, i študentův hlas rozeznala. O čem to tak upřímně rokovali, s jistotou neví, ale stará Bára, která u Nováků od mladosti slouží a nynějšího hospodáře chovala, šla náhle po zahradě a na volání její až k sušárně přišla; povídala, že študent prý v Praze mnoho dluhů nadělal, ano i peřiny, prádlo a téměř všecko šatstvo prodal a ošumělý domů přišel. Ač stará Navrátilka nerada pomlouvá, přece druhý den ráno celá ves ví, proč se u Nováků vadili.

Pravda to musí být, nebo viděli lidé městského krejčího do statku přijít a ač týden již uplynul, študent ven nevyšel. Tak to trvalo asi čtrnáct dní, než krejčí nový oblek přinesl. — Bylo v neděli po požehnání. Študent chtěl si vy-

jít a sice do hospody. Otce se bál a proto matku o nějaký šesták požádal; matka, jak již matky jsou, milému studentu, ač se naň mrzela, zlatku dala. Vešel do hospody. — „Má úcta, pánové,“ řekl, a sousedé zde sedící hned pana študenta přivítali a místo mu nabídli. Znáte ty sousedy? Jak by jste je znali, ve Lhotě jste snad jak živi nebyli. Ten s těmi vousy je Svoboda, má velkou živnost, ale prý velmi zadluženou; však co nám do toho; vedle něho sedí soused Knížek, je jen chalupník, ale dobře si stojí; ale i do toho nám nic není.

„Pane hostinský, sklenici piva!“ volá študent, hladě sobě chmýří pod nosem. „Nu jak se máte sousedé? Co děláte? O čem hovoříte?“

Svoboda. Předčítal jsem zde sousedu Knížkovi něco z „Národních“ o té vojně.

Študent. Nu a co je nového?

Knížek. I pane Nováku, až vlasy vstávají, jest to strašlivé krveprolití; kdo za to jedenkrát bude před Bohem odpovídat!

Svoboda. Na to ti pánové málo dbají, tak pozadu nejsou, aby pekla se hrozili a báli.

Knížek. Inu, to nic nevadí, proto se tam přece mohou dostat.

Študent. Milý sousede! A vy věříte v peklo? Ti nejučenější mužové v ty báchorý již nevěří; měl by jste slyšet v Praze jednoho učeného pána, ten vám dokáže, že člověk je jen trochu

chytřejším zvrětem, následovně že nemá duši nesmrtelnou.

Svoboda. Ovšem; též vám dokáže, že Boha není.

Knížek. Snad myslíte pana Vogta, který letos v Praze za 5 zl. každému dokazoval, že je opicí. Inu mému sprostému rozumu je to divné; kdybych já tam byl přišel a řekl některému, že je osel, byl bych za to utržil vyhazov ze sálu a aspoň pět na záda; a ten pán všem pověděl, že jsou opice a dostal po pěti zlatých. — Však pane Nováku, vy jste všelicos študoval, jak pak asi takový učený pán by dokazoval, že není Boha, když bych se otázal, kde se tento krásný svět vzal, není-li Boha.

Študent. To není tak lehké, vám to vysvětliti, ale něco vám přece povím; vidíte, dříve než tento svět byl, tak jak je, byly všechny látky, z kterých sestává, v maličkých částechkách v nesmírné prostora a nesmírném počtu rozptýleny; tyto částechky se tak dlouho pohybovaly a míchaly a spojovaly, až se vespolek spojily tak, že z toho povstal tento svět.

Knížek. Ha, ha, ha, pane Nováku, děláte si z nás dobrý den, nebo si ho udělal někdo z vás.

Študent. Učení mužové, filosofové věku nynějšího, povstání tohoto světa jinak nevypisují.

Knížek. Inu, věřte, to je k smíchu. To vám musím něco pověditi. Můj nebožtík otec, dej mu Bůh nebe, říkával, že se s každým Něm-

cem smluví, jen když trochu česky umí; zkusiš tedy sám na sobě, že trochu té němčiny neškodí a proto, když jsem domácí školu vychodil, vezl mne do Němec „na handl.“ Dokud otec se mnou byl, nebylo mi zle, když ale zapřáhnul a na vůz chtěl sednout, tu se mi oči zalily. I vtiskl mi do ruky dvougrošák s třicítkou a řekl: „Honzíčku neplač, dá-li Pán Bůh, přijdeš domů na posvícení, a budeš-li umět hodně německy, koupím ti hodinky.“ Uplynul rok, minulo sv. Václava, a že u nás vždy tu neděli před sv. Havlem posvícení je, přijel otec pro mne a vezl mne domů; přijeli jsme domů právě v sobotu večer. Druhý den jsem se čistě obléknul na Velkou. „Honzíčku, přislíbil jsem ti hodinky,“ řekl otec, „tu je máš.“ Byly stříbrné, ale aby se neodřely, měly cínové pouzdro. Dlouho šly dobře, ale poslední čas byly více u hodináře, než v kapse. I pomyslíl jsem si, podržíš si je na památku, ale proto přece si pořídíš nové. I vzal jsem kus stříbra, kousek skla a již ani sám nevím, čeho ještě a dal jsem to do hmoždíře a dlouho jsem to tloukl, a pak jsem to sám, žena i děti brzy v ohni, brzy ve vodě dlouhý čas sem tam míchali v hmoždíři. Jaké bylo mé překvapení jednoho dne, když všechno to, co v hmoždíři bylo, v skutku počalo brát podobu hodinek, míchám ještě as den, přestanu, sáhnu do hmoždíře, a hle, vytáhnu hodinky překrásné, ukazovaly výborně a jdou až podnes, aniž se kdy pomátly.

Študent. Což myslíte, že jsme děti?

Svoboda. Zbláznil jste se? věru mluvíte jako blázen.

Knížek. Abá, že jsem vám chvílenku o „Němcích“ vypravoval, zapomenuli jste snad, o čem se mluvilo. Řekl jste Svobodo, že jsem blázen; necht, když jsem tak podivně o povstání svých hodinek mluvil, jsem tedy blázen. Ale pakli jistí lidé tvrdí, že celý tento svět, tak krásně spořádaný, jako nějaké ohromné hodiny, nahodilým smícháním látek, z kterých sestává, se utvořil, jsou, ač učenými slují, nehoráznými blázný, nesmírně většími než já; neb co je celý tento svět s milliony lidí, zvířat, bylin, hvězd proti hodinám, sestávajícím z několika jen koleček? Vidíte, když jsem se před 25 lety ženil, těšil mne obzvláště nový svatební klobouk s fáborem a intráda, kterou hudebníci venku zahráli, když družba svou rýmovanou průpověď o mně a o nevěstě dokončil; ale proto jsem si dobře vědom, že ten svatební klobouk s intrádou před hloupostí nechrání; ti učení pánové ale myslí, poněvadž jim doktorský klobouk dali a intrádu zahráli při prohlášení jich za doktory na vysokých školách, že vše, co v mozku jejich pod tím doktorským kloboukem se vylhne, musí býti svatá pravda, ač je to patrně směšný nesmysl.

Študent. Máte pravdu, milý sousede; já nahlížím, že jako vašich hodinek původcem byl člověk umělec, který je po dlouhém přemýšlení

zhotovil, tak i tento krásně spořádaný svět, v kterémž každá hvězda na minutu svou cestu na nebi vykázanou má a nikdy žádná ani o vlas se neodchýlí, nepovstal náhodou, nýbrž že za svého původce nejvýš rozumnou a všemohoucí bytostí, kterouž Bohem nazýváme, míti musí, ale pravil jsem jen, že ti učenci tak tvrdí.

Knížek: I jděte k šípku, nevymlouvejte se.

Svoboda: Ale milý Knížku, pakli jste ukázal, že je Bůh původcem světa, proto ještě může být po smrti s člověkem na dobro konec.

Knížek: Pro Pána Boha, člověče, jaké to řeči pořád vedete? — Poslouchejte, vaše hnědka se mi líbí; je to krásný kůň a hezky při těle. Onehdy jsme spolu o ní mluvili, povídal jste, čtyry stovky že by za ni byly; já vám odporoval a řekl jsem, ač tu válka je, že přece přes tři sta bych za ni nedal; vy jste ale stál na svém a řekl jste, co s ní žeň a zasetí odbudete, že s ní do Chrudími na svatobarborský trh aneb do Hradce po třech Králích pojedete a že uhlídám, čtyry stovky že za ni budou. Necht; vy tedy byste šel na trh a šťastně by jste prodal za 400; jinak není, litkup se pít musí; vy byste tedy u toho ječmenového Božího daru poseděl až do večera, a pak by jste se s penězi vydal na cestu. Já ale bych všecko věděl a počíhal si na cestě na vás a místo křesťanským pozdravením nehorázným klackem bych vás pozdravil, o peníze oloupil a ani na nich dost neměl, nýbrž ještě z kožichu vás

svlékal; na vaše prosby, abych vás aspoň mrazu nevydával, že ženu a dítky máte, bych nic nedal a s penězi i s kožichem bych upláchnul. Jak by jste o mně soudil? Vidíte, srdce vaše vám povídá, že jsem hanebně, zle jednal. Není tedy jedno činit zle a dobře; srdce vaše by ale též ve vás mluvilo, že trestu zasluhuji za tento zlý čin. A tak každého člověka srdce dělá rozdíl mezi zlým a dobrým a jako o našich tak i o cizích zlých skutcích povídá nám, že zasluhuji trestu. — Zdali pak ale každému zlému člověku na světě se zle vede a každému dobrému dobře? Zajisté ne. Počalo se rozprávět o vojně. Povídá se, že Napoleon je původcem té války, jiní zase tvrdí, že Bismark. Inu jsou oni to oba stejní hoši, ale někdo přece bez spravedlivé příčiny válku tu spůsobil. Válka je něco hrozného; tisíce lidí padne, tisíce jich umře na své rány, tisíce jich je mrzáky, tisíce vdov a siroteků kvílí a nařiká, tisíce rodičů oplakává syny své, ano někteří se zapomínají a proklínají původce války. Ale právě on má se dobře, jí a pije dobře, žije v bohatství a nádheře a ani netrpí výčitkami svědomí, poněvadž lstivým pletichám a podvodu všeho druhu je zvyklý a dejme tomu, že zemře konečně náhle. A na bojišti jest též jeptiška milosrdná sestra, ona z pouhé lásky k bližnímu ošetruje nemocné, ovažuje a vymývá rány a od lidí za to nemá nic k očekávání, než snad posměch, a přece zdraví nasazuje a pospíchá tam, kde stenají ranění, ač

koule až tam padají, takže konečně jedna učiní konec jejímu životu. Hle, umřeli oba. Bude jim stejně po smrti? Nikdy! Kdo jen trochu svědomí má, cítí a řekne: „Musí po smrti být ještě život, by ona vzala odměnu a on trest, by ona měla nevýslovné štěstí, on ale nevýslovné neštěstí.“ A to je to peklo; to slovo ovšem z módy vychází u našich osvícenců; ať si to tedy pojmenují jinak, ale jisto jest, že duše po smrti těla živa bude, aby obdržela buď odměnu, buď trest. A právě na vás, sousede, je mi to divno, že se těm pánům za opičí ohon jejich chytáte a trestu po smrti se zle vysmíváte; nebo není-li trestu po smrti, dost na tom, nevede-li nás četník do kriminálu; a to musím našemu Vrabcovi, je muž na Mojžíše se nelíbí, že též sedmé a desáté přikázání od Boha přinesl, říci, aby nouzi nesnášel a prací se nedřel, že vy máte po 12 korcích řepy, aby vám jí trochu odklidil; jen když ho nechytíte, bude to dobře.

Svoboda: No, no, vždyť já —

Knížek: Ale, ale, jde to z vás pomalu; prvé se vymlouval jeden, a nyní zas druhý. Nestrkejte prst do ohně, nebudete muset třepat rukou.

Študent: To všecko rád věřím, pane sousede, a vím, že víra v Boha a nesmrtnost duše je základem blaha člověčenstva. Víra v Boha, nesmrtnost duše a odplata po smrti, jmenuje se přirozeným náboženstvím, poněvadž našim dušem

vrozeno jest, jak jste se sám též vyjádřil a toho se držím, poněvadž zdravý rozum je hlásá; ostatních pověr nedbám.

Knížek. Povídáte, že *rozum sám* to přirozené náboženství hlásá? a proto že postačí? — Mám ještě malého hochu, Pepíka; je to kluk čiperný; jde mu na osmý rok a čte vám, jako když bičem mrská; první čítanku odbyl za čtvrt roku a na druhé mu otevřte kde chcete, všude číst dovede; je plný rozumu, ale P. Bůh sám ví, co do kluka vlezlo, ví již o sobě, že je rozumný a proto si často nedá říci; onehdy jak zrály Majdalenky, vylezl na hrušku a stál na suché, tenké větvi; já na něj volám: „Pepíku, jdeš dolů, zláme se ta větev s tebou,“ a kluk daremný neuposlechnul, ale odsekl mi: „Však já vím, že se mi nic nestane, Novotných Váša včera též na ní stál a nic se mu nestalo,“ a sotva to dořekl, ležel i s větví pod hruškou. —

Vidíte, přátelé; ctím a vážím si každého muže bystrého a zdravého rozumu, obzvláště pakli rozumu svého k dobrému používá; ale přece pravím, že mému chlapci, jenž jen svým dětským rozumem se řídit chce a na rozum otce svého nedbá, podobají se lidé, kteří na svém rozumu vše zakládajíce zapomínají, že je též Božský rozum; a že slabý rozum lidský k nejdokonalejšímu Božskému rozumu v podobném poměru stojí jako dětský rozum k rozumu muže dospělého. Tudíž myslím, že v nejdůležitějších věcech, jako jsou

věčné štěstí, nebo věčné neštěstí po smrti, na pouhý rozum lidský spolehati se nemůžeme. —

Ostatně, p. Nováku, víte lépe než já, že rozum lidský sám na sebe se spoléhající takových kotrmelců nadělal, a nyní zas více než kdy jindy dělá, že by je ani nejohravnější paňáca nedokázal. Že loni hned již před všemi Svatými sněh napadnul, lekl jsem se té zimy tak, že jsem si k velebnému p. faráři došel, by mně pro ty zimní večery něco ke čtení zapůjčil; a vida, jak se vše, čeho se člověk dočte, hodí. Dočetl jsem se totiž v knize vypůjčené o řeckých a latinských mudrcích a filosofech, kterak až směšně ve svém učení si odpórovali; jeden učil, že je Bůh, druhý, že není; jedni učili, že zlého se varovat máme, druzí zas, že člověk může dělat co chce, že jen proto je na světě, aby jedl a pil a dobře se míti hleděl, a vidíte, tím ten študovaný rozum u mne hodnou porci důvěry ztratil, a tu teprv jsem jasně pochopil slova nejučenějšího snad mudrce řeckého, jak je důstojný pan biskup Jirsík ve své knize o katolické víře, již doma mám, uvádí. „Všecko je nejisto, protože trpělivě čekejme, až někdo přijde a poučí nás, jakbychom k Bohu a lidem se chovati měli.“ A když jsem letos na jaře v novinách se dočetl, že, jako p. Vogt, tak i jiní o člověku učí, že povstal z opice a svět bez Boha, tu má beztoho již malá důvěra k tomu študovanému rozumu se scvrkla, jako křížala a Boží pravdu řekl sám filosof jeden, že není nic směšného na světě,

co by byl některý mudrc nevymyslel. — A pakli jsem k študovanému rozumu ve věcech náboženských všechen respekt ztratil, jaký div, že rozum polovzdělaných za vůdce duše své voliti nemohu, neboť ti tancují, jak jim v kterémkoliv časopise nebo novinách pískají; a kdyby dnes na příklad stálo v některém listu, že přece víra v Boha musí být, budou na to přísahat; ale kdyby zítra v tomtéž listu stálo, že Boha není a kdo chce být osvíceným, že též tak smýšlet musí, budou se vysmívat a za hlupce toho mít, kdo víru v Boha přes noc nezhodil. Myslím tedy, že dobře mám, pakli takovým pomateným rozumům duši svou nesvěřuji a s nimi v jednom kole netančím, poněvadž by duše má z jejich podivného a skákaového tance souchotiny dostala a bídne zahynula.

Tím méně může se žádat, aby sprostí a nevzdělaní sami ze svého rozumu náboženství si urobili; neboť by se mohlo stát, že by se pohan-ské časy vrátily a já bych naposledy měl před naším starým jednookým „Lapákem,“ jehož jsem již rasu dáti chtěl, co před svým bůžkem na kolena padnouti.

Proto, ač člověka, který beze vši nadutosti a s mírou rozumu svého užívá, v uctivosti mám, přece tvrdím, že nám rozum sám o sobě s jistotou nezvratnou nemůže ukázati, proč na světě jsme, jaká budoucnost nás po smrti čeká a jak bychom si dobrou pojistili atd.; a že tedy nevyhnutelně zapotřebí jest, by Bůh rozumu lidskému

přispěl ku pomoci; a toto přispění nazýváme *zjevením Božím*.

Študent: Milý Knížku! dobře tedy, já připouštím, že rozum lidský sám ze sebe s bezpečnou jistotou o věcech našeho spasení nic nevypátrá; ale zdaliž pak Bůh skutečně přispěl anebo přispěti chce nějakým zvláštním způsobem našemu rozumu. Jak o tom nás přesvědčíte?

Knížek: Když jsem se oženil, udělali mne rychtářem. Jedenkrát jsem já i všickni ostatní rychtáři z panství obdrželi rozkaz, abychom na panský kancelář se dostavili, že kníže pán sám nás povolává. Toť se ví, že všickni jsme se v určitý den dostavili. Ale co se stalo? Čekáme hodinu, dvě, tři a nepřicházel ani pan vrchní, tím méně kníže pán, aby nám pověděl, proč nás svolal. Že již poledne bylo, jaký div, že nás to čekání omrzelo. I prohodil jeden z nás otázku, proč asi jsme povoláni. Jeden řekl to, druhý ono, jeden že daně budou menší, druhý že roboty pomine a tak každý jinou domněnku měl; jeden též prohodil, že právě okolo panské kuchyně chodil a tam prý je vůně nesmírná a mnoho šukání, že prý nejspíše jsme zde pro to, abychom pojedli a popili; ale byla jedna hodina, druhá, třetí odpoledne, my čekali pořád, až konečně jsme se domrzeli tak, že každý na to divné řízení zahuboval, a tak jsme domů odešli. Nemohli jsme pochopit, že by tak moudrý a vážný pán, jako byl náš kníže, mohl nás nechat dalekou cestu konat

a odejít beze všeho řízení; a v skutku jsme se dozvěděli, že v kanceláři si z nás dobrý den udělali. — Podobně, jako v tomto případě, povolal nás P. Bůh na svět; dal nám rozum, ten rozum ale nemůže nám s jistotou povědít, proč jsme na světě, neboť někteří tvrdí, že pro věčnost, jiní zase, bychom světa dle libosti užívali, a ti první zas nevědí s jistotou, jak bychom blažené věčnosti se dodělali; a tak každý, kdo na zjevení nedbá aneb o něm neví, hádá jen dle svého rozumu. A srovnává se to s moudrostí Boží, povolat nás na svět a dostatečně nám nezjevit proč? k čemu? srovnává se to s dobrotou Boží, některé svědomím nechat trápit, a nepovědět jim, jakby si jistotu zjednatí mohli, že více se nemusejí pro své hříchy báti? srovnává se to se svatostí Boží, neudati lidem prostředky, jakými by co nejsvětěji žítí mohli a nechat je v nepravostech? Tak jistě, jako že je Bůh nejvyšší moudrý, dobrotivý a svatý, tak jistě našemu rozumu přispěl. A toto přispění nazýváme zjevením; proto pouhé přirozené náboženství člověku nepostačí, on musí mít zjevené.

Študent: Ale milý Knížku! co je těch náboženství, a každé se honosí tím, že je Bohem zjevené, jak z toho vyváznete?

Knížek: Odpusťte, p. Nováku, já jsem jen obyčejný venkovan, ale co jste nyní pověděl dokazuje, že ač študovaný jste, přece ze Šalomounovy tabatěrky ani jediného šňupečku se vám ne-

dostalo. — Že každé náboženství honosí se býtí zjeveným, to nic nedokazuje proti potřebě zjeveného náboženství, naopak právě ten úkaz nás poučuje, že lidé všech věků svůj rozum za nedostaččný k vypátrání pravého náboženství měli a proto po zjevném se ohlíželi. Nám zbývá jen ta úloha poznati, které ze všech těch náboženství je pravým.

Študent: A poznáme to?

Kníže k: Vezměme n. p. náboženství mahomedánské, židovské a křesťanské. Které z nich je nejdokonalejší?

Študent: Ovšem že křesťanské.

Kníže k: A proč?

Študent: Proto že k nejlepším mravům vede a nejspůsobilejší jest, aby člověka ctnostem vyučilo.

Kníže k: A zdali pak mohou vyznávači toho vámi schváleného rozumového, nebo přirozeného náboženství ukázati, že by jenom jediný jeho vyznávač byl dosáhnul takového stupně mravní dokonalosti, jaké dosáhli tisíce vyznávačů náboženství křesťanského?

Študent: Abych pravdu řekl, musím říci, že ani jeden.

Kníže k: Vidíte, náboženství křesťanské je již tedy jistě lepší, nežli to rozumové; a jest dle toho též velmi pravdě podobno, že křesťanské náboženství jest jediné pravé zjevení Boží. Náboženství křesťanské zakládá se na dějích nebo-li

událostech sepsaných ve sv. evangelium; poněvadž tyto události světu hlášány a napsány jsou muži bezúhonnými a svatými, musíme je všechny za pravdivé míti a proto i celé náboženství křesťanské, poněvadž se na pravdivých těchto událostech zakládá, ne již pouze s velkou pravdě podobností, ale jistojistě za pravé zjevení Boží považovati musíme. Dobře si to pamatujte, co jsem pravil.

Abych to vysvětlil a vás přesvědčil, musím poprosit pana Nováka, by nám pověděl, co je Královodvorský rukopis; já bych to dobře nepověděl a Svoboda možná že též neví dobře, co to je.

Š t u d e n t: Nevím, jak sem přicházíte s Královodvorským rukopisem, ale že si toho žádáte, povím vám, co je. Královodvorský rukopis je sbírka překrásných a převzácných písní a básní, z kterých poznáváme, že náš český národ v dávných stoletích takovou vzdělanost měl, že se s ním málo který národ té doby měřiti mohl, tak že nesmírně velkým pokladem pro nás jest.

K n í ž e k: A tento Královodvorský rukopis našel pan Hanka v staré věži v Králové Dvoře starobylým písmem na pergameně napsaný. Že pan Hanka ty básně našel, věřil mu celý národ, a proč?

Š t u d e n t: Poněvadž nebylo příčiny, aby se p. Hanka, vzdělaný a poctivý muž, v podezření nějakého podvodu měl.

K n í ž e k: Vidíte, tak jsem opět dal porovnání. Sv. spisovatelé evangelíí, v kterých události,

na nichž se křesťanství zakládá, sepsány jsou, vydali světu evangelium. Dva z nich byli apoštolé a dva ostatní sv. apoštolům podobní učenci J. K. A jací to byli mužové? tázal by se snad někdo. Co jen člověku milé a drahé může býti na tomto světě, všeho se odřekli, jen aby náboženství křesťanské rozšířili; odřekli se bohatství, neboť žili v chudobě; pohodlí a tichého života, neboť konali cesty do dalekých krajín; slávy nehledali, viděli totiž, že svým kázáním uvalují na sebe posměch a opovržení; žalář, tělesné nedostatky a bolesti i nebezpečnost života snášeli po mnohá léta a konečně s radostí život obětovali. A kdyby byli klamali nebo lhali, k tomu ke všemu i dobrého svědomí i šťastné věčnosti by se byli odřekli. Vidíme každodenně, že lidé pro bohatství, slávu, vůbec štěstí tohoto světa dobré svědomí i celou věčnost obětují, ale aby někdo celé pozemské štěstí zahazoval, to nikdo posud neviděl a vidět nebude. Přátelé milí, rcete, zdali tedy u spisovatelů sv. evangelií je jen dost malá příčina k podezření?

Oba: To ne, nikdy.

Knížek: Vidíte, tak jako vy soudíte, tak soudil po mnoha století celý svět o věrohodnosti sv. apoštolů, poněvadž ani jinak býti nemohlo, tak jako celý národ český p. Hankovi ihned uvěřil. Avšak proti p. Hankovi přece někdo vystoupil; ne?

Študent: Ovšem; někteří učení mužové z

německé strany nemohli ve své vášnivé nenávisti proti české řeči tomu ani věřit, zdálo se jim to nemožným, aby národ český dříve byl měl vzdělanost, než německý, a proto našknuli p. Hanka, že ty básně sám sepsal a podvrhl a že pak řekl, že je v staré věži našel, jakoby tam od pradávna ležely, aby národu českému před světem staré slávy vydobyl, ač p. Hanka byl mužem velmi poctivým.

Knížek: Ano, ano, těmto pánům podobají se lidé, kteří ve své vášnivé nenávisti proti zjevenému náboženství a při hrozné nadutosti a pyše svého rozumu, který všemu nadpřirozenému nebo zázračnému hned napřed se vysmívá, svatým evangelistům věřit nechť, ač jsou tito evangelisté nejvýše milovní pravdy a víry nejhodnější mužové.

Študent: Tak přece počkejte, až dopovím o Hankovi. Tito opovázliví podezřívatelé Haanky utrhli velké zahanbení, ba i smíchu, neboť se našel svědek, dosvědčující, že ty básně již před Hankou v tétěž věži viděl a v rukou měl, ale za nepatrné je máje, tam ležet nechal; toto svědectví a mimo jiné příčiny ta okolnost, že by nikdo i sebe učenější, tedy ani Hanka, nebyl s to tyto básně v staročeském jazyku sepsati, odstranilo skorobych řekl nestoudné podezřívání p. Hanky.

Knížek: Aj, děkuji vám pane Nováku, že jste mi mou věc sám tímto výkladem ulehčil; přítelíčku, já bych vás polibil, kdybych se nebál, že ty vousky po vás dostanu, nebo to bych se

svou starou, která té okrase muže nepřeje, neobstál. Já bych vás obejmul. — Ano, ano, tak jako zahanbeni byli oni opovážliví podezříváči p. Hanky, tak by se stydět měli jim podobní, kteří vzdor nesmírné věrohodnosti sv. evangelistů jim věřit nechťí, ač jsou sami nejvyšší kněží židovští svědky, že sv. evangelisté ani klamat nemohli, kdyby byli chtěli, poněvadž kázali a sv. Matouš napsal evangelium doma, takže by je byli tito vrahové samého Krista Pána zajisté hned po první lži odpraviti dali; a tak položím-li na váhu, že sv. apoštolé všeho, co vypravují, očitými svědky jsou, dokázal jsem vám, že sv. Evangelium je ryzá božská pravda, a že tedy, jak se v něm vypravuje, *Syn Boží přišel na svět, by našemu rozumu zjevil, co rozum sám vypátrati nemůže a že tedy náboženství křesťanské pravým, jedině pravým zjevením Božím jest.*

Študent. Ale, když přece tak mnozí o tom pochybují, a sice proto, poněvadž náboženství křesťanské plné je zázraků a tajemství; i jsou někteří z nich lidé učení a osvícení.

Knížek. Co na tom, že jsou učení; vždyť odpůrcové p. Hanky byli učení taktéž, a kterak se mýlili; holečku, moudrost nemá nikdo zpachtovanou a staré je přísloví, chybí-li učený, chybí hodně; jen se shánějte po tom světle těch osvícených a budete mít světlo, jako onehdy měl starý Vrána, když v noci z hospody přišel; chtěl sirkou svíčku rozsvítit. ale místo sirkou jezdil do zdi

svíčkou a na sirky klel, že nechtějí chytat. Tak i vy se popletete, budete-li světlo hledat, kde ho není; od křesťanství se odvracíte, poněvadž obsahuje tajemství; člověče, to tedy taky nevěřím, že máte rozum, pamět, poněvadž tyto síly duše, jakož duše vůbec, nám tajemstvím jsou. Jen se držte těch osvícených učenců, kteří i Boha zapírají, že ho rozumem vyzpytovat nemohou a z člověka opici udělali, poněvadž duši v něm nahmatat nemohou. Přál bych si, aby sem nyní přišel komediant s medvědem a s opicí, neboť držíte-li se těch domnělých osvícenců, kteří až k nerozumnému zvířeti člověka snížili, musel by jste tyto své bratříčky jít poctít; a byla by to podívaná, až by vousatý Svoboda s chundelatým medvědem tančil a vy s opicí se objímal.

S v o b o d a. Poslouchejte, Knížku! . . .

Knížek. No, no, nechtěl jsem vás rozhněvat, nýbrž jen ukázat, kam bychom došli, kdyby každý jen rozumu svého se držel a Božho rozumu si nevšímal. Bůh nedal člověku rozum, jaký má sám, mnoho si nechal pro sebe, a proto je člověku všelicos tajemstvím, všelicos se jeho rozumu zdá býti nemožným. >

Když jsem ještě svobodný byl, šli jsme jedenkrát na večer domů z výročního trhu; byli mezi námi někteří mladí sousedé, někteří již starší, jako nebožtík starý Kořínek. Najednou prohodí jeden z nás: Podšvejte se, tamhle letí v povětří něco ohnivého; všickni jsme se ohlédli a v skutku

směrem k věži letěl balon. Starý Kořínek, že již věkem sešlý byl a na zrak si naříkal, balon vidět nemohl; i dím já: „Dívejte se kmotříčku k věži, tu ho uhlídáte.“ Chudák starý koukal, ale balon, ač my všickni jsme jej patrně viděli, spatřiti nemohl. Namítal, že jsme se v hospodě příliš posilovali a z velké bujnosti k lepšímu ho máme; neplatila nic slova vlastního jeho syna i zetě, kteří by přece blázna si z něho nedělali; vždy odsekl: „Vždyť mám oči, musel bych to vidět.“ A když jsem mu namítnul, že na zrak si nařikává, vykládal mi, že, ač slabý zrak má, přece by to vidět musel, neb prý měsíc i hvězdy vidívá; až jsem musel uskočit, by svému výkladu pořádnou sukovkou na mých zádech důrazu nedodal. — Tak jako tento stařeček na svědectví věrohodné nedbal a jen na svůj slabý zrak se spolehal a proto na omylu byl, — tak se mýlí ti, kteří na svědectví víry nejhodnější nic nedbají a pouze na svůj slabý rozum, který k pochopení Božských věcí nestačí, se spolehají. Vidíte, proto já všemu, co křesťanské náboženství nadpřirozeného učí, ať je to tajemství aneb v písmě sv. vypravovaný zázrak, věřím, a každý rozumovou pýchou nezaujatý, opravdu rozumný muž věří se mnou. Z toho tedy, co jsem až posud mluvil, mohli jste poznat, že křesťanské náboženství na přepevných základech spočívá; že ti, jenž náboženství křesťanskému věří, lehkověrnými a pověrečnými nejsou, ale nevěřící že v směšné pověře ponořeni jsou,

poněvadž bez dostatečných důvodů hned slepě všemu věří, co třeba i dost hloupý rozum proti víře naší namítá,

Student. Ale milý pane sousede, křesťanských vyznání je mnoho; vy jste nám před chvílí předložil na výběr víru mahomedánskou, židovskou a křesťanskou, já vám tedy dávám též na výběr; řekněte mi, které z těch křesťanských vyznání, zdali helvetské, augšpurské nebo katolické se vám nejvíce líbí.

Kníže k. To jsou otázky! Nejprv musím podotknouti, že nejsme zvyklí říkati: katolické vyznání, nýbrž katolická víra, a pak pravím, že tato katolická víra jest mně až do smrti nejdražší vírou, poněvadž jedina pravá jest.

Svoboda. Že vy tak rád ze života svého nám vypravujete a co jste kde četl, rád nám uvádíte, povím vám též něco ze svého života. Víte, že náš kovář helvetského náboženství je; má několik knih o jeho víře jednajících. Jedenkráte jsem četl v katechismu jeho, že evangelický křesťan věří všemu, čemu rozum a sv. písmo nás učí. Přišel jsem domů a vyhledal jsem katechismus svých dětí a tam jsem četl, že katolický křesťan věří všemu, co katolická církev k věření předkládá; a od té doby nejde mi z hlavy jejich pravidlo víry; a lépe se mi líbí, že se má věřit, čemu zdravý rozum a písmo sv. učí, než katolické pravidlo víry, jež zní, že máme věřit, co nám katolická církev k věření předkládá; soudím z toho,

že katolická církev chce mítí víru slepou, nerozumnou, kdežto víra oněch, poněvadž se řídí rozumem, jest rozumnou, osvícenou.

K n í ž e k. Milý příteli, mandelů jste navázal dost, ale málo sype ta vaše řeč, ač by se zdálo, že by měla mnoho vydat, když je plná slov: rozum, osvícená, rozumná atd. Připadáte mi jako jeden člověk, který na táboře křičel: „Ať žije Nazdar,“ poněvadž všickni tak křičeli, ač nevěděl, co vlastně křičí a myslel, že nějaký pán z Prahy, který Nazdar se jmenuje, žítí má; a vy též jak kde slyšíte slova osvícenost, zdravý rozum atd., hned je na jazyku máte a nic nepřemýšlíte, ačkoliv tomu není dávno, co jste se zlobil, když jsem prvé o medvědu mluvil, abych ukázal, kam bychom přišli, kdybychom všickni jenom rozumu svého se drželi a Božského nedbali.

S v o b o d a. Vždyť jsem neřekl, že máme věřit jen tomu, co pouze zdravý rozum káže, nýbrž čemu zdravý rozum a písmo sv. nás učí.)

K n í ž e k. Zrovna tak nejasně, ně-li více, jako rozum sám o věcech mnohých našeho spasení se týkajících, mluví k nám písmo sv. A kdyby vám nyní někdo dal písmo sv. do rukou a řekl, hledej si z této knihy své náboženství, vy ale dříve pranic o křesťanské víře byl neslyšel, stojím vám za to, byť by jste byl učeným, tak že by jste věděl, kolik hvězd jest na nebi a rozum zdravý měl jako řepu, že pranic kloudného nesvedete, a stalo by se vám jako onomu, který se slepou klisnou

ve mlze jel do Liberce a přijel do Budějovic. — Vidíte, zakladatel helvetského vyznání, Kalvin, byl učený, a kdož může říci, že zdravý rozum neměl, a ten z písma sv. učil, že je jedno, ať kdo věří a činí cokoliv, musí býti spasen nebo zatracen, dle toho, jak Bůh od věčnosti pro něho ustanovil; Luther zase, zakladatel augšpurského vyznání, ač byl učený a zdravý rozum měl, vykládal z písma sv., že můžeme hřešit jak chceme, máme-li jen dost pevnou víru, že to bude všecko dobře; a vezmete kteréhokoliv katolického učeného vykladače písma sv. se zdravým rozumem, každý vám bude vykládati, že Kalvin i Luther nesprávně učí, a že musí člověk dobré skutky konati i po katolicku věřiti, aby spasen byl. — Vidíte, všichni se drželi písma sv. a svého zdravého rozumu a jak si odporují! A tak je to s mnohými jinými, kteří pouze svým zdravým rozumem a písmem sv. pravdy se dodělati chtějí; snad co je nekatoických duchovních, každý jinak učí, jinak v Německu, jinak u nás; kolik pastorů, skoro tolik věr; ano i neduchovní, co písmo čtou, ač zdravý rozum mají, mezi sebou si odporují a náš kovář co včera věřil, dnes možná nevěří více, ale zýtra to snad bude zase věřiti. Příteli, tuším že jste se přesvědčili, že rozum, ač spojen s písmem svatým, bludičkou jest, která by vaši duši do propasti zavést mohla. Ale teď dejte pozor!

Hle Syn Boží člověkem se stal proto, by slabému rozumu lidskému, který sám o sobě pravdu

naleznout nikdy s bezpečnou jistotou nemůže, jistotu zjednal, by konec bylo domněnkám a nejistotám. A tudíž pozorují-li, že rozum lidský, třeba by i písmo sv., které mnoho z učení Jesu Krista Syna Božského, obsahuje, se držel, kolísá, dnes tak, zýtra jinak hlásá, musel bych, Bože, odpustit hříchy! za to mítí, že J. K. nadarmo na svět přišel a nám nic neprospěl, když zase jistoty žádné nemáme. Ale právě, že J. K. je nejvyšší moudrý a že věděl, co by se stalo, řekl lidem: „Držte se svého slabého rozumu a písmo, které vám moji apoštolé napíšíou;“ nýbrž (ovšem jinými slovy) držte se toho, co vám apoštolé moji a jejich nástupcové na věčné časy, čili církve učící, kázati budou, neboť co oni hlásati budou, nebudou bráti z rozumu lidského, nýbrž z mého božského, poněvadž já nedopustím, aby se kdy od pravdy odchýlili, nebo s nimi jsem až do skonání světa. A tak činíme my katolíci; a proto u nás není kolísání a domnívání se a hádání, nýbrž stálost po 18. století. A tudíž právě my katolíci, ač ovšem též rozumem věci víry zkoumáme a o nich přemýšlíme, že vždy Božského rozumu, zářícího se co nejjasnější světlo v církvi katolické, se držíme, máme osvícenou víru a opravdu rozumnou, nebo zajisté lépe svítí slunce Božského rozumu než kahánek rozumu lidského.

A proto, milý Svobodo! bych vám radil, by jste se v kovárně osvěcovat nenechal; myslíte, že vám kovář z blikavého kahánku vašeho rozumu

udělá aspoň plynovou nebo petrolejovou lampu, kdežto vám zatím přilívá do toho vašeho kahan-ku svého skopového leje, který vám bez toho již mdlé světélko vašeho rozumu zaleje, že jedenkrát prskne a zhasne a mozek a duši vám zasmradí na věčné časy. — A nyní jsme si pohovořili, mohli jste poznat, že víra křesťansko-katolická jest světlo, a nevěra že je tma; možná že nyní přijdou jiní, a není slušné v hospodě, obzvláště před velkým shromážděním, se hádat o víru a tedy půjdu. Pane hostinský, pojďte si pro peníze!

Š t u d e n t. Ale počkejte; p. hostinský, ještě jednu souseda Knížkovi a nám též čerstvého!

II.

Š t u d e n t. Tak; safientský šenkýř má samé majery, široké porty tomu dává. No vezmete si svou, p. Knížku. Tak; co by jste odcházel? můžeme hovořiti o něčem jiném.

S v o b o d a. I vidíte, já bych přece ještě rád promluvil s Knížkem, že mnohým všelicos z katolického náboženství se nelíbí; nejvíce ale jsou proti zpovědi. K čemu potřebuje kněz, člověk jako jiný, věděti hříchy druhého; jen Bůh může odpustit hříchy a proto jen před Bohem se z nich vyznávati máme.

Knížek. Prosím vás, odkud pak toto světlo

zas máte, z kovárny nebo odněkud z Prahy z některé tiskárny? Tu vám musím opět ze svého života něco pověditi. — Bylo to po válce r. 1866, tuším o dušičkách; jel jsem do mlýna na hory. Přijeli jsme do jedné vesnice na bojišti. Byl všední den, ale shon lidu neobyčejný, i ptám se, co by to bylo. „Přijede sem císař Pán, projíždí bojiště,“ byla odpověď. Myslel jsem si, zde pokrmíš a mezi tím snad císaře Pána uhlídáš. Stojím tu tak před hospodou a lidé běhají sem tam s papíry v rukou. „Co to máte, lidičky?“ tážu se. „Žádosti k císaři Pánu, ty mu podáme, až přijede.“ „I ukažte, oč pak žádáte?“ řekl jsem. Byly vesměs obsahu podobného, skoro všickni žádali náhradu za škody válkou způsobené; ale jeden hospodář měl ve své žádosti, by císař Pán ráčil sousedu jeho naříditi, by odoranou mez navrátil a pole do pořádku dal. I řekl jsem: „Milý příteli, to patří k okresnímu soudu, co pak vám napadá? to vám pošlou nazpět“; tak soudili všickni okolostojící. Ale on stál na svém, že k čemu zapotřebí soudu a dlouhého tahání, když císař pán jedním slovem to spravít může. Nechali jsme ho a já odjel. Tu zimu jsem právě sháněl koně, i zajel jsem do Hradce na trh a tu vidím člověka povědomého; koukám na něj, on na mne, i dím: „Člověče, vy mně přicházíte známý, nejste vy ten, co měl žádost k císaři na podzim o odorání meze?“ „Ano, ano, to jste si mne pamatoval,“ řekl on.

Na to já: „A jak jste pochodil?“ „I poslali mně to nazpátek s vyjádřením, že jen ve zvláštních případech rozhoduje císař Pán sám, o této záležitosti abych jednal u okresního soudu.“ Vidíte, milý Svobodo! to je jen jednoduchý případ z mého života, ale hodí se do našeho hovoru. Tak jako císař Pán dal moc okresním soudům rozhodovati pře, a ač má všecku moc, přece co k soudu patří, nerozhoduje: tak Bůh, ač má všecku moc hříchy odpouštěti, chce přece, bychom mimo zvláštní případy n. p. nenadálého umírání, v záležitosti odpuštění hříchů obraceli se k jeho úředníkům, totiž kněžím, kterým řekl: „Kterým odpustíte hříchy, odpouštějí se jim, a kterým je zadržíte, zadržány jsou.“ Ke knězi tedy musí jíti člověk, chce-li míti odpuštění hříchů a z nich se vyznat, poněvadž on má od Boha co nástupce sv. apoštolů moc a povinnost buď odpustiti, neb zadržeti, a tedy musí naše hříchy poznati, aby věděl, má-li odpustit nebo zadržet, jsme li totiž odpuštění hodni.

V tom tedy opět není nic nerozumného a žádného člověka nedůstojného, poněvadž se i v obyčejném životě podobné děje. Ovšem jest to nepohodlné, nemilé, odporné, odkrývat své hříchy a zvláště má-li člověk nějaký neobyčejnější hřích; bylo by ovšem pohodlnější jen Bohu jako v modlitbě se vyznávat, ale opovázlivost hrozná chtít snad Bohu předpisovati, jak nám má hříchy odpustit. Či musí hospodář nebo pán spokojiti se s prací čeledína nebo sluhy svého, třebať on

k vůli pohodlí svému nekonal ji tak, jak je vůle hospodářova, neb pánova? To jste tedy letos z jara pohodlného čeledína svého beze všeho práva huboval a bez příčiny se zle na něho dopálil, když jste shledal, že neorá tak hluboko, jak jste mu poručil; měl jste být spokojen, vždyť je to pohodlnější orat jen mělce. A proto, milý sousede, až půjdete kolem kovárny, nebo až do Prahy pojedete, jen jim tam tu moudrost vraťte, a řekněte, že je tak hloupá, že se jí u nás každý chalupník směje.)

S v o b o d a. No, no, kdo se naposledy směje, ten se směje nejlépe; však já jsem ještě všecek náboj nevystřílel a kdo ví, nevzdáte-li se, až se na vás vyhrnu s prudkou střelbou. Co říkáte postu, který církev katolická ukládá? a co slovům Ježíše Krista samého: „Co vchází do úst, neposkvvrňuje člověka“?

Knížek. A to má být ta prudká střelba? Počkejte, pustím do vás takový granát, že se dáte na útěk. Myslel jsem, kdo ví, s čím že na mne přijdete. Těmito slovy chcete zničití půst? člověče, tolik si na tom drtku svého rozumu zakládáte, ale i toho již pozbýváte.

S v o b o d a. Poslouchejte, nedopalujte!

Knížek. Proč tak mluvíte? či může rozumný člověk tvrdit, že opilství není nic zlého?

S v o b o d a. No teď jste si dal, vidíte, jak vy, a ne já, jste pozbyl rozumu; vždyť jsem o o-

pilství nepromluvil; neřekl jsem, že by opilství nebylo nic zlého.)

Knížek. To ne, ale z toho, že jste slova „co vchází do úst, neposkvrňuje člověka“ uváděl proti postu, to vysvítá. V hospodě sedí opilec; že plnou skleničku vystát nemůže, proto již as deset půlek té otrhané vyprázdnil; toť se ví, že by po provaze již chodit nemohl, tluče na stůl a křičí, že mu do světa nic není, že se žádného nebojí; ať jen přijde někdo, on mu okáže, a na důkaz toho chce ještě jednu; hostinský nechce mu již nalíti a praví, že má dost, že je již opilý. On se ale hájí a dí: „Co vchází do úst, neposkvrňuje člověka.“

Koukáte? toho válečného obratu jste se nenadál? Vidíte, ač tedy Kristus Pán řekl: „Co vchází do úst, neposkvrňuje člověka,“ jíme-li nebo pijeme-li proti vůli Boží, přece nás to poskvrňuje. Že ale vůle Boží jest, abychom někdy se postili nebo jídla se zdrželi, a že tedy někdy proti vůli Boží jíme, dokazuje nám, abych zkrátka mluvil, příklad Pána Ježíše, který čtyřicet dnů se postil a jiných svatých mužů, jak v novém, tak v starém zákoně a zřejmý rozkaz písma sv. Z toho též vidíme, že půst musí býti prospěšný, neboť k něčemu neprospěšnému by nás Ježíš. Kristus příkladem svým nevybízel; čemuž nás i rozum učí, nebo činíme-li odpor smyslu chuť nazvanému, naučíme se tím i ostatní smysly těla přemáhati. Nemohu zde všechny prospěchy postu vyčítati, ale

jest již dost patrné, že vaše děla, kterými jste mi hrozil, jsou prastará, snad ještě z dob, když z kanónu ani Vltavu přestřelit nemohli, a proto vaše prudká střelba proti mně nic nezmáhá.

Svoboda. Myslím, že docela poražen nejsem. Ukázal jste ovšem, že zmíněná slova proti postu nemluví, ale proč nás církev nutí, bychom právě ten den a právě tak, jak ona chce, se postili?

Knížek. Uznáváte snad, že vládě, by stát řídit mohla, nějaká daň se dáti mnsí? Dejme tomu, že by vláda ale nic neustanovila, kdy a mnoho-li daně se odváděti má, nýbrž všecko dobré vůli občanů zanechala; stojím vám za to, že by pan berní dvanáct měsíců do roka prázdniny měl.

A podobně se to má s postem a církví. Církev je Boží stát, Boží království; za vládce v něm od Boha ustanoveni jsou sv. apoštolé a nástupcové jejich až do skonání světa, tím že jim řekl Syn Boží: „Cokoliv svázete na zemi, bude svázáno i na nebi“ a „Kdo vás slyší, mne slyší; kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“ — Tito od Boha ustanovení představení církve vidí, že by se obzvlášť za našich časů téměř nikdo nepostil, kdyby púst nerozkázali, a tudíž velemoudře dle práva Bohem jim daného ustanovují, kdy a jak se postiti máme.

A nyní jste na tom hůře, než Benedek u Králové Hradce, aspoň že tak nějak mnoho do stolu hledíte okazuje, že se za svou porážku stydíte.

Svoboda. No, což o to! vím že ostrý jazýček máte. Ale pane Nováku, jste jako zařezaný, hodnou chvíli jste již nic nepromluvil.

Študent. Inu, milý sousede, já jsem mluvil hned z počátku, když jsme se rozhovořili o základech křesťanského náboženství a musím se přiznat, že souseď Knížek, ač neštudoval, dobře víru hájiti umí, tak že mu již neodoláme. Avšak něco přece ještě řeknu; a sice to, že by to modlení se k Panně Marii a Svatým nemělo být; byli lidé jako my, nejsou bohové, nač se k nim modliti.

Knížek. Svoboda prohrál, hledá spojence, ale ten byl poražen dříve, než on. Mám radost, že se přiznává sám, že nic nesvede. —

Mám ještě matku na živě; chudinka je již celá věkem sešlá a plná sprostnosti; ale já si jí vážím přece; a přijde-li někdo cizí do stavení a všimne si mé matky a poctí ji, jako matku mou, lidé! to mám radost, že bych mu hned okolo krku padnul, a kdyby žádal nevím co obtížného, pro tu úctu k matce mé mu to hned udělám. Ale naopak zase, zneuctí-li někdo mou matku, to jsme spolu již dopočítali; jako onehdy se stalo tuláku jednomu, který, ač prosil o nezaslouženou almužnu, přece na matku mou šeredně huboval. Ač jsem dobrák a nerad křiky mám, popadnul jsem ho a již letěl ze záhrobce. — Myslím že žádný zdárný syn mně pro toto mé jednání nezazlí, ale spíše doufám, že mu ze srdce mluvím. \

Ježíš Kristus byl ale syn nejzdárnější mezi syny lidskými, a tomu by mělo býti jedno, ctí-li někdo jeho matku nebo ne? a nebo měl by míti stejně milostí od něho, kdo matku jeho ctí, jako kdo ji nectí? Ne, to se přičí našemu srdci. — Kristus Pán řekl, že andělé vědí o našem pokání, a tedy vědí vůbec o záležitostech našich; o lidech ale řekl, po smrti že budou jako andělé Boží; budou-li jako andělé Boží, budou tedy též vědět o záležitostech lidí na zemi. Z toho soudí tedy dobře církev sv., že Marie Panna řízením Božím o našich záležitostech ví a tedy o našich modlitbách vědomost má. A neměli bychom tedy vzývati ji za přímluvu, vědouce mimo to, že Kristus Ježíš vše, co jen možno, co zdárný syn máteři své k vůli udělá, když ho prosí!

A jako rozumně soudíme, že Kristus pro lásku k matce více se nakloní k prosbám našim, tak i s jistotou míti musíme, že pro své milé přátely, pro Svaté, spíše nás vyslyší. Neděláme tedy ze Svatých žádné všemohoucí bohy, ale zcela rozumně a prospěšně je ctíme; Bohu jen co Bohu se klaníme čili modlíme a Svaté toliko za přímluvu prosíme; a vám, panáčku! by trochu vzdechnutí k nim neuškodilo, snad by jste byl o něco silnější ve víře.

Svoboda. Ale kdyby jste všechno zmohl, to nemůžete upřít, že by to ctění obrazů a soch v církvi býti nemělo, nebo věru je mi odporné, vídím-li, že tak mnozí se klanějí omalovanému pa-

příru nebo plátnu, nebo dřevu, nebo kamenu, ano směšné jest, když mnozí obrazy i líbají.

Kníže k. Již vám otrnulo? ženete do mne to vzácné světlo svého rozumu, jakoby jste můj tmavý mozek na prach spálit chtěl, když se osvítit dát nechce. —

Roku 1857 jeli jsme přes Jičín pro nynějšího velebného pana faráře; byl se mnou nebožtík otec. V Jičíně jsme krmili, mezi tím jsme chodili po městě; přišli jsme k hostinci „Hamburku“ a viděli jsme za sklem všelijaké malé obrázky; byly to fotografie. Že toho času fotografie ještě méně známá byla, hleděli jsme na to dlouhou chvíli; obzvláště otec, který staročeské koženky a dlouhý zelený kabát s hustou řadou knoflíků až do smrti nosil, divil se tomu velice. I řekl jsem: „Tátínku, pojďte tam nahoru, dám si vás taky vymalovat, bych měl památku, kdyby jste mne do hrobu předešel.“ Chudák starý nechtěl, až když jsem mu všecko vyložil i to, že se nám po poště pošle, šel; a nyní mám až posud jeho podobiznu; kdykoliv na ni pohlédnu, s uctivostí to činím, ano řeknu upřímně, někdy obrázek ten i líbám. —

Příteli, klaním se obrazu otce svého, mám-li ho takto v uctivosti? zasluhuji posměchu, líbám-li ho? Zajisté ne; neboť dávám tím na jevo, že otce svého i po smrti ctím. — Má-li tedy katolík obraz některého Svatého v uctivosti a úctu posmeknutím, nebo i políbením na jevo dává, nečiní nic směšného, nýbrž způsobem lidskému srdci přirozeným ctí v obraze samu osobu Sva-

tého. Ale směšně jednají ti, kteří ač proti obrazům Svatých v církvi nerozumně plácají, doma obrazy nějakých podivných svatých vyvěšené mají, jako u Svobodů ve Lhotě; však kdo může za mou nepokročilost, že pořád ještě kalendář dle starého způsobu kupuji, v němž arci pak jméno Hus a Žižka naleznout nemohu.

S v o b o d a. I aby do vás všickni černí!

Knížek. Pomalu, pomalu, neroztlucte sklenici, bylo by jí škoda, pak by jste se snad musel vypůjčit ze svého obrázku Žižkův kalich; a měli bychom od mnohých chlastenců, chci říci vlastenců, kteří jen pro vlast pijí, é . . žijí, slávu, že Lhota zrodila notného táboritu, v očích hodných katolíků ale ukrutnou ostudu, a to já nechci.

S v o b o d a. Lepší rázný táborita, než potměšilý pobožnůstkář, který i kosti, neb jak říká ostatky, líbá a jim se klaní; však kdyby každý tak smýšlel jako já, mohl by pan farář nastrkovat ostatek k líbání jak by chtěl, žádný by se tou kněžskou temností svěsti nedal.

Knížek. No, no, páchnou z vás ty cizí rozumy, jako líhový smrad ze židovny; dejte sklenici dál, nebo až dopovím, mohlo by přece býti po ní. Nedávno vykopali na našem hřbitově starého Bárta. Stará Bártka a její dcera přišly, vzaly kosti manžela a otce, čistě je umyly, do pěkného bílého šátku zavázaly a když nová mrtvola do hrobu vložena byla, políbily obě kosti ty, a s velkou uctivostí je zase do hrobu vložily. — Byl jsem přítom a nesoudil jsem, že by Bártka a její dcera

kostem těm se klaněla, nýbrž patrně jsem se z tohoto jejich jednání přesvědčil o lásce a úctě, kterou k nebožtíkovu měly.

Má-li tedy katolík ostatky těla některého Svatého v uctivosti nebo je i líbá, neklaní se jim temností kněžskou sveden, nýbrž zcela přirozeným způsobem dává na jevo, že ctí osobu tu, nebo ducha onoho, jehož Bůh sám poctil a v počet svých přátel přijal; za to neočekává žádného zázraku, nýbrž jen přímluvu Svatého, jehož tak ctí. Král Karel IV., otec vlasti, Bůh ho oslav! byl velmi pečliv o osvětlu a vzdělání národa; neboť založil v naší vlasti vysoké školy a jiným a jiným způsobem o zmáhání se umění a věd v drahé zemi naší pečoval. Tento veliký muž temnost tedy nemiloval a právě o něm čteme, že mnoho ostatků z těl svatých do Čech mnohdy za drahé peníze přivezl.

A vy, který jste rád, že trochu ty „Národní“ si předrtíte, a že při každém cizím slovu, jichž v nich mnoho přichází, klopýtnete a proto z polovice jim nerozumíte, vy se opovažujete jednání tak vzdělaného muže se vysmívati; vy, jehožto rozum proti rozumu Karla IV. jest jako dvoukřejcarová svíčka od našeho žida proti slunci, vy by jste hledal temnost u muže tak osvíceného? prosím vás, schovejte se! A nyní již opravdu půjdu; poznali jste, že víra katolická jest to pravé světlo, nevěra ale že je tma. Snad jste se přesvědčili, že není zapotřebí zahodit své drahé ka-

tolické náboženství, chce-li člověk býti osvíceným, vzdělaným; kdybych byl študoval, na ničemž bych si byl nedal tak záležet, jako na náboženství, neboť co možná nejvíce pravdy zvědět o Bohu, o duši a budoucím životě člověka jest nejvíce zapotřebí k pravé vzdělanosti, k pravému pokroku; kdežto na první slovo lečjakéhos člověka potloukajícího se v hospodě nebo v kavárně hned zahazovat víru, neb na to, co jsme snad v některé protikřesťanské knize nebo novinách četli, chtít přisahat, aniž bychom skoumali, co v knihách a novinách hájících sv. náboženství proti tomu se píše, jest slepá nevzdělanost a duševní otroctví. A právě v 19. století, kteréž honosí se vzdělaností a svobodou, mnoho lidí stává se slepými, nevzdělanými otroky duševními. S lítostí pozoruji, že rádi by mnozí i náš národ svedli a mnoho již je svedených; odpusťte, vy oba patříte mezi ně. Nechcete-li mezi ně patřit, musíte knihy o náboženství a záležitostech církevních jednajících pilně číst a protikřesťanských spisů se varovat, nejlépe docela, nebo kdy pak vylezl kdo z komína nezačerněn? —

Více jest až posud mužů o náboženství dobře smýšlejících v lidu našem, než neznabohů: ale jsou buďto nesmělí a vlažní, stydí se promluvit o náboženství svém, a nebo je ani neznají důkladně. Proto nemáme-li se my anebo děti naše dočkatí neštěstí, které přišlo až posud vždy na národy, jenž se spustili náboženství, jest každého

z nás povinností, starati se o to, aby se nečetlo jen o politice a hospodářství, což ovšem též býti musí, nýbrž i o náboženství.

Tak! dobří spolu budme, ale pravdu sobě mluvíme. Dej vám Pán Bůh dobrou noc; jste sice hodně zaražení oba, ale snad vám to půjde k duhu.

Š t u d e n t. I proto nemusíte odcházet.

S v o b o d a. Počkejte ještě.

K n í ž e k. Musím se podívat, nežloutne-li řepa tím mokrem; dej vám Pán Bůh dobrou noc!

O b a. Dobrou noc!
